

Fra Nank'ou-passet og Den Store Mur.

Af

K. Wulff.

(Slutning).

Fattigdom og forfald! Men indenfor sine mure rummer Chü-yung-kuan et berømt og ofte afbildet kunstværk, et smukt og ejendommeligt og et velbevaret eksempel paa ældre buddhistisk marmorskulptur. Vejen fører lige gennem byen fra syd til nord og tværs over den spænder, noget indenfor den sydlige byport, et ejendommeligt bygningsværk med porthvælvning, som ikke er og aldrig har været led i befæstningsanlægget, således som det ofte siges. Som en bred mur strækker det sig til begge sider for gaden langt ind mellem husene, som indfatter det, så at kun den midterste del ses uhindret. Det er fladt foroven med en fint skåren balustrade på hver side og helt beklædt med kinesisk marmor, en smuk hvid kalksten, grovere kornet end hvad vi plejer at forstå ved marmor. Porthvælvingen, der er 30 fod lang og 20 fod høj, er sexsidet og også indvendig beklædt med marmor; på gadefronten mod nord og syd er den, ens på begge sider, indrammet af fint udførte skulpturer i relief, som fremstiller buddhistiske figurer: øverst over hvælvingens top ses en Garuda, den indiske brahmanistiske gud Vishnus ridedyr, som i buddhismen er blevet til et helt folk af vingede gudevæsener. Til højre og til venstre flankeres den af Nagaer, slanger med menneskelig overkrop og hoved og bærende som hovedbeklædning syv slanger; slangekroppene slynger sig nedad mellem yppige planteornamenter. Nagaerne, slangerne, er i buddhismen guddommelige væsener, der hører jorden til, men i Kina identificeres de med dragen, skønt denne hører til vandene: *lung-wang*, dragefyrsterne, er vandenes beherskere og har utallige helligdomme. Oftest fremstilles dragen dog i den kinesiske kunst i luften, i hvilken den kan bevæge sig ved skyernes hjælp; også her hjemme ser man den ofte i sådanne fremstillinger på kinesiske broderier, porcellæn o. l. I de lodrette felter

langs hvælvingens side står nederst elefanten, lovens hellige dyr, over den vistnok løven, over denne igen et tredje dyr, som det ligger nær at antage for den såkaldte hou, det frygteligste af alle fabeldyr, der nu

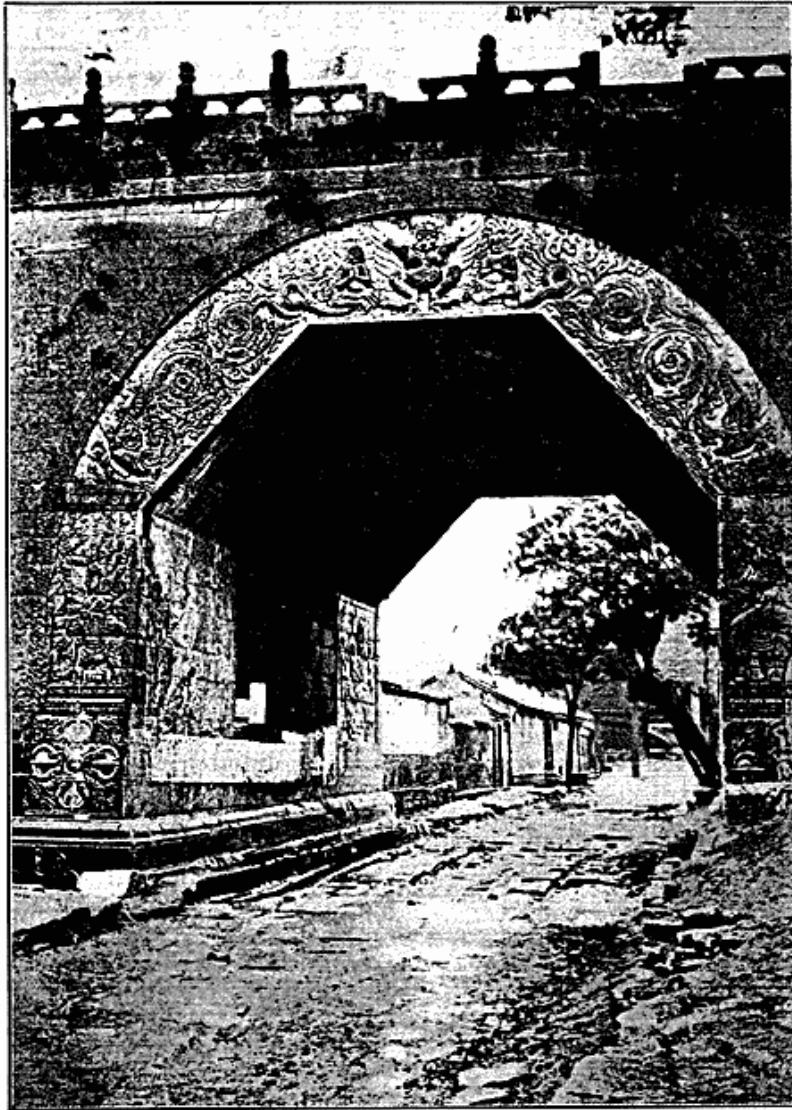

Fig. 2. Sex-sprogs-porten i Chiü-yung-kuan i Nank'ou-passet.

og da indtager løvens plads udenfor templer; de tre, elefant, løve og hou, ses i de buddhistiske templer som ridedyr for tre bestemte guddomme, der gerne følges ad. I hvælvingens indre bevogtes dens munding af fire frygtelige krigerskikkelser i marmorrelief, en i hvert hjørne. Det er de fire maharajaer, devakongerne, der behersker de fire store kontinenter i øst, syd, vest og nord, de, der med deres hære af guddommelige væsener er menneskeheden og den buddhistiske lovs

beskyttere. Hos kineserne har de forskellige navne og hver sit faste attribut og sin særlige funktion: Dhritarashtra med slangen står for lovligheden, Virupaksha med guitaren for harmonierne, egentlig elementernes harmoni, den rette fordeling af varme og kulde, regn og vind, men det derfor brugte ord betyder også „musik“; Virudhaka med sværdet er vindens herre, Vaishramana med parasolen regnens. Hos kineserne opfattes disse „fire store himmelfyrster“ gerne som vogtere af Buddhas himmel, og som sådanne står deres kolossalstatuer i ethvert større buddhistisk eller lamaistisk tempels portbygning; med god grund er de da også anbragt her ved porthvælvingens indgang og udgang. Dens tre øverste flader er helt bedækkede med Buddhabilleder udkårne i stenen; på hver flade en række store og omkring dem en uendelighed af små.

På sin måde det mest interessante ved dette mærkelige monument er dog de indskrifter, som bedækker begge de to 20 fod lange lodrette flader imellem de fire himmelfyrsters billeder; de er affattede på sex forskellige sprog og i lige så mange forskellige skriftarter. Øverst i vandrette linier ser man sanskrit, den nordlige buddhismes hellige sprog, og tibetansk, det lithurgiske sprog for lamaismen; under disse i lodrette kolumner fra syd til nord: kinesisk, mongolsk, uigurisk og tangut. Den mongolske text er skreven i en meget sjældent forekommende skriftart, det såkaldte bashpa-alfabet, en ejendommelig kvadratskrift, som blev opfundet og officielt indført i 1269 under det mongolske Yüan-dynasti i Kina, men som aldrig trængte igennem; nu skrives mongolsk med et alfabet, der gennem uigurerne er kommet fra Syrien. Uigurerne var et tyrkisk folk, beslægtet med hunnerne og som disse oprindeligt hjemme i Mongoliet, hvorfra de omkring midten af det 8. årh. e. C. trængte ind i det nordlige Østturkestan, og her udviklede de en ejendommelig, fra forskellige sider stærkt påvirket kultur, af hvis højt udviklede kunst de sidste årtiers udgravninger har bragt os de mest overraskende prøver; også af deres litteratur har man fundet mærkelige rester, der hører til de ældste dokumenter, som findes på tyrkisk sprog, og er næsten endnu mere mærkelige set fra indholdets side. Men det allermærkeligste er den sjette art af indskrifterne, som er på et endnu så godt som ukendt sprog; man troede længe, at det var et helt andet, men nu ved vi, at sproget er tangutisk, et uddødt sprog, som taltes af et folk, der 1036 under Hsi-Hsia-dynastiet grundede et uafhængigt rige i Nordvestkina, og som har spillet en betydelig rolle i Asiens historie, indtil det 1227 blev styrtet af mongolerne. Et skriftsystem fik dette folk på grundlag af det kinesiske, en stavelseskrift så kompliceret og tilsyneladende så planløs, at den synes at være opfundet for at gøre skrivetekunsten så vanskelig som

muligt. Sproget er endnu uforståeligt, skønt man her i Chü-yung-kuan har dels en religiøs formel på sanskrit, men skrevet med denne skriftart, hvorigennem man får en stor del af skrifttegnenes lydverdier, dels en, desværre ret hullet, tekst på tangutisk, der dog ikke kan anses for en ligefrem oversættelse af en af dem på de andre sprog, men vel nok af ganske lignende indhold; og foruden denne indskrift findes endnu en anden på samme sprog og med kinesisk oversættelse på en sten fra Kansu. Alligevel har vanskelighederne hidtil været for store. Først i de aller seneste år har man fået et rigt sprogstof at arbejde med og kan således håbe, at også dette sprog og dets litteratur vil åbne os nye sider af Asiens historie (om end litteraturen antagelig overvejende er af buddhistisk indhold). Den fremragende russiske opdagelsesrejsende P. E. Kozlov, der på sine næsten årlige expeditioner i Mongoliet og Turkestan har gjort en række opdagelser af den mest overraskende art og af største vigtighed for Asiens arkæologi og historie, har nemlig i 1923 også foretaget udgravninger i Hsi-Hsia-dynastiets hovedstad, den nuværende ruinby Hara-hoto nær grænsen mellem Kansu og Mongoliet; hvad han der har fremdraget af buddhistisk kunst, især malerier i stort tal, der viser stærk kinesisk påvirkning — eller vel snarere kinesisk grundlag — hører nu til Leningrads rige ethnografiske museums største skatte; men desuden fremdrog han af en gammel stupa et helt bibliotek af i det hele velbevarede bøger på dette sprog, mange hundrede bind, som fylder en hel række store skabe. Endnu er der ikke gjort stort for at udnytte denne skat, som opbevares i det russiske akademis Asiatiske Museum i Leningrad, men da der deriblandt findes nogle tekster med kinesisk oversættelse og andre, som ledsages af en omskrivning med tibetanske bogstaver, må det antages, at det kun er et tidsspørgsmål, hvornår vi får klarhed også på dette punkt.

Hvad har formålet været med denne ejendommelige bygning? Man hører endnu stadig forskellige forklaringer, skønt allerede 1871 den rette sammenhæng er blevet oplyst. Den lokale tradition fortalte, at den havde været underbygningen for en pagode, hvorfor den også kaldtes og måske endnu kaldes „pagoden over vejen“; indskrifterne bekræfter ganske denne tradition, som tilføjer, at pagoden indgød de fredelige mongolske handlende en sådan skræk, at den blev nedrevet under Ming-dynastiet, da man søgte forsoning med mongolerne. Gennem et par særlige små indskrifter erfarer vi, at bygningen er opført 1345, dvs. under mongol-dynastiet, og at det lige 100 år efter blev restaureret af en navngiven embedsmand. De større indskrifter indeholder dels en religiøs formel, hvis sprog er sanskrit, skrevet i de sex forskellige skriftarter, dels på kinesisk et skrift taget fra den

buddhistiske kanon, som fortæller om en prins, der levede i synd og last, indtil han i en drøm fik et memento mori. Han søgte da hjælp hos Buddha, der til afværgelse af de frygtelige straffe i helvede og i kommende existenser gav ham en dharani, netop den formel, som her er afskrevet på sanskrit i de sex slags skrift; og med formlen følger forskrifter for dens rette anvendelse, deriblandt dette at bygge eller restaurere en pagode og anbringe formlen på eller i den. Af de øvrige tekster, der desværre er temmelig hullede, og som alle er forskellige, om end de har visse overensstemmelser i indholdet, er den mongolske den eneste, som på de væsentligste punkter giver god sammenhæng; der læser man da, at Setsen-kagan, som er identisk med den berømte kejser Kublai-khan (1260—1294), har skabt stor lykke for landet ved rundt om at bygge en mængde pagoder, og at en af hans efterfølgere, Altan-Gegegen (1320—1322) har planlagt denne pagode, som så lama-præsten Amandadhvajacri har opført i 1345. I andre stykker af den samme text og i dem på andre sprog findes lovprisninger af Buddha og af det fromme værk at bygge pagoder, hvis velsignelsesrige virkninger skildres i stærke farver.

Hvorledes pagoden, som stod her, så ud, ved vi ikke; det kunde ikke undre, om der existerede billeder af dem, men hidtil er vistnok intet blevet bekendt. Man finder i Nordkina to hovedtyper af pagoder: den mærkelige flaskeformede stupa, som stammer fra Tibet og er kommen med lamaismen, og hvis former varierer forholdsvis lidt; den er for så vidt blevet pagodens oprindelige karakter som gemme for relikvier efter hellige mænd forholdsvis tro, som den særlig anvendes på buddhistpræsternes grave; nogle af de største og smukkeste i Peking er rejst til minde om store tibetanske kirkefyrsters besøg. Den anden hovedtype, den egentlige kinesiske, som er så velkendt fra utallige afbildninger, varierer langt stærkere i form; den har helt tabt sin egentlige karakter og er blevet til et blot bar beskyttelse mod uheldsvangre indflydelser af overmateriel art, anbringes derfor også overalt, hvor en sådan modgift er særlig ønskelig. Til hvilken af de to typer hørte den i Chü-yung-kuan? Den er planlagt og bygget under mongolske kejseres auspicer, det kunde tale for den tibetanske form. Måske har den ikke desto mindre snarere hørt til den kinesiske type: intet i porthvælvningens udsmykning bærer lamaistisk præg, og skønt lamaismen først under Kublai-khan indførtes (officielt) i Mongoliet, må de tibetanske stupaer dog antagelig i de 50 år være blevet for velkendte der til, at denne kunde have vakt en sådan rædsel, som traditionen siger.

Langt om længe forlader vi da Chü-yung-kuan gennem den nordre byport. Igen følger vejen flodlejjet, i hvis stenede dyb buske og små

træer liver op. Man mindes om, at det er handels- og karavanevejen, man befinder sig på, når man møder en mægtig hjord af de ejendommelige mongolske får, hvide med sorte hoveder og med de morsomme tykke, fedtfulde haler, eller af oxer eller en stor skare mongolske ponyer, som drives sydpå af beredne hyrder knaldende med uendelig lange piske. Eller når man fra vejen ser ned i de store kvægfolde dannede af stendiger, som hist og her ligger nede i flodlejet, en gang fem store folde grupperede omkring et lille hus, et helt lille karavanserai, hvor de forskellige hjerde kan holde rast uden at blandes sammen. Der nede holder netop en stor kamelkaravane hvil: også på disse egne rejser de helst om natten, når det er køligt og vinden og med den det ulidelige støv har lagt sig. De store mure ses nu ikke alene gående fra kløftens bund op ad højderne, men også på disses ryg parallelt med vejen. Og midt i disse krigeriske omgivelser kan man så møde det elskeligste lille kinesiske fredsbillede: en gammel herre, der, langt fra menneskers boliger, kommer spaserende med et fuglebur i hvert land for at give de små sangere motion; på en passende lun plads hænger han burene op og tager de dækkende hætter af, og når småfuglene har sunget sig trætte, vandrer han hjem med dem igen. Også andet er her at se. Et sted får man på sænknings modsatte side øje på en jævn, næsten lodret sort klippeflade, hvori der i relief er udhugget et uhyre Buddhabillede; engang var det skjult af et tempel, de firkantede huller i klippen, som bar bjælkerne, viser endnu dets form og dimensioner, bygningen selv er forsvunden, formodentlig styrtet ned med den mægtige klippeblok, der ligger nedeunder, og som synes at have båret det og revet det med i sit fald. Tæt udenfor Chü-yung-kuan ligger ved vejens side en uhyre, sort, firkantet og ganske jævn klippeblok, et yndet hvilested for de vandrende hyrder; den bærer på sin side to kinesiske indskrifter, vanskelige at læse, tilsyneladende digte hvori en, der elskede egnen, har besunget stedets skønhed.

En god times vej ovenfor Chü-yung-kuan, som også kaldes Hsia-kuan, „den nedre spærring“, nærmer man sig Shang-kuan, „den øvre spærring“, et befæstningsværk af samme art som forrige, men mindre fordi sækningen er smallere, en elliptisk mursløjfe, fra hvis spidser enkelte murlinier går højere op over højderne. Indenfor dens mure er alt uddødt, kun ruiner, ikke et hus står endnu beboet; i den grad har disse pladser tabt deres betydning med den evige krigs ophør. Herfra bliver vejen mere stejl, mere snæver og endnu mere stenet; snart fører den langs med eller ind imellem bratte og vilde klippepartier, et snævert bjærgpas som måtte være let at forsvare, men vel også er let at omgå; så igennem en malerisk fordybning, hvor vandet

samler sig til et helt morads med frodig vegetation mellem vildt henslængte klippeblokke. Endnu engang møder man en lille by, denne gang en ubefæstet, der gør et helt stateligt og blomstrende indtryk, og snart efter drejer vejen ind under en stor hvælving i den mægtig høje, af klippens sten opbyggede jærnbanedæmning; det er nær stationen Ch'ing-lung-chi'ao „den grønne drages bro“, den sidste før pashøjden, hvorfra toget gennem en tunnel, som det tager fem minutter at køre igennem, går ind under Den Store Mur og først kommer til syne igen, når det løber ud på den nordlige slette. Men vejen fører videre, her som nedenfor fulgt af telegrafråden, som fortjener at hilses som en slags landsmand: det er Store Nordiskes tråd, der over Kalgan fører op igennem Mongoliet til Irkutsk og videre gennem Sibirien, den tråd der danner hovedforbindelsen mellem den nordlige del af det fjerne Østen og Europa. I store buer og indeklemte mellem barske klippepartier går vejen opad, til den når pashøjden, 1900 fod over havfladen. Her står man da endelig overfor den svære portbygning, hvorfra hovedmuren strækker sig langt op over højderyggene til begge sider, medens en lang aflægger i en vældig sløjfe først følger sænkningens retning, mod sydøst, for så i nordøstlig retning at forene sig med hovedmuren. Pashøjden her er Pa-ta-ling. En stenlagt vej fører op til porten, som også her er en dobbeltport med begge udgange i samme axe. Mongolerne skal have nedbrudt den, da de erobrede Peking, Ming-kejserne have bygget den op igen; siden da er den næppe ombygget eller restaureret, stærkt forfalden nu og uden de svære portfløje af jern, som tidligere skal have lukket den. Den ydre og den indre port er forbundne ved en firkantet murkrans og ved side-mure, imellem hvilke vejen fører ud af passet, hvor bjærgene falder brat af mod sletten. Her oppe er der altid liv, når der kan ventes turister: æselsdrivere med deres dyr og bærere med bærestole, den mageligste befording man kan vælge, hvis man vil følge landevejen ned til Nank'ou; tiggere som de findes overalt, hvor der kommer folk, og småhandlende der sælger alskens souvenirs og kuriositeter: mere eller mindre ægte antikviteter, mønter, mongolske smågenstande, bronzespidsen af pile, som for århundreder siden brugtes i kampene, der stod her, og som nu graves ud ved murens fod.

Stiger man så op på muren selv, så har man en vid udsigt: mod syd ligger i det fjærne Pekingsletten i dis, mod nord tæt nedenunder den vidtstrakte græsklædte slette, hvorover banen fører til Kalgan. Men frem for alt fanges opmærksomheden af de nærmere omgivelser, af muren selv. Den opgives her at være 26 fod høj og 12 fod bred på toppen med et meterhøjt, på ydersiden krenelleret, brystværn; som en bred slange snor den sig på begge sider op ad de snart fladere,

snart stejlere højder for der at forsvinde op over toppene, ikke i en enkelt linie, det er her et helt system af befæstningsanlæg. Den står

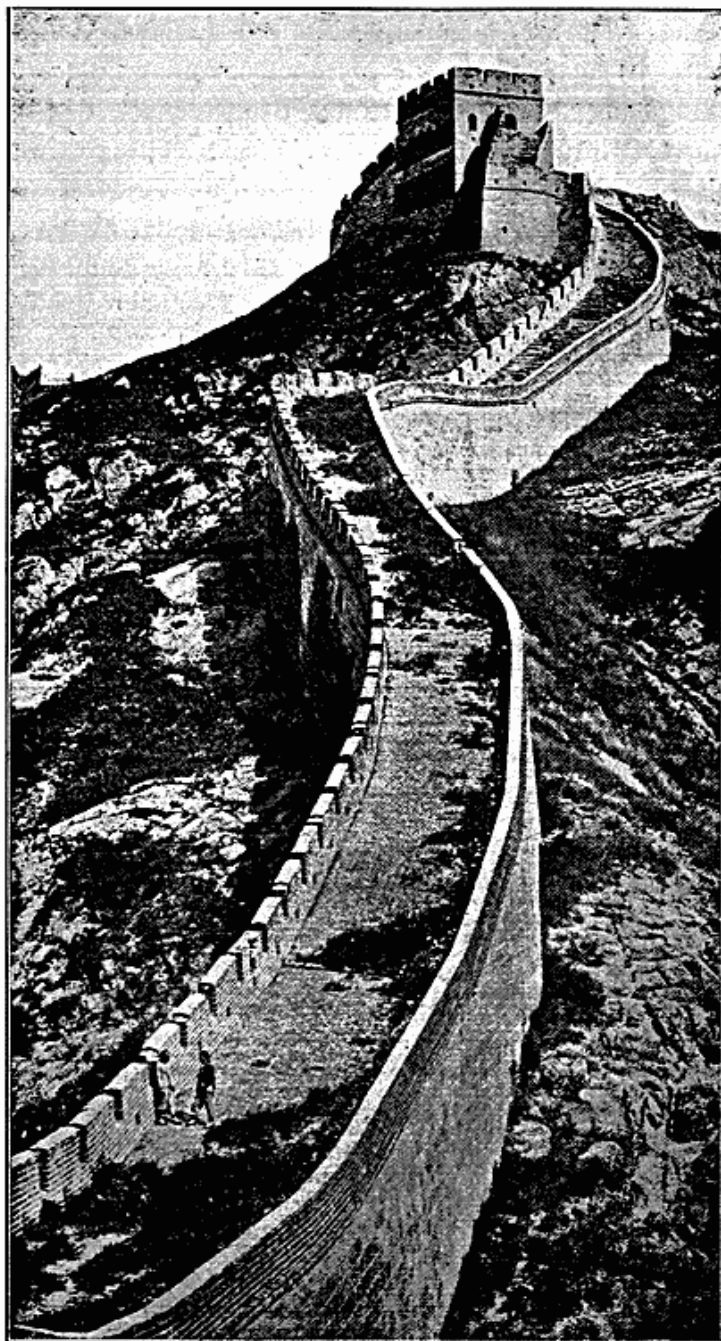

Fig. 3. Den Store Mur på en af de højeste toppe ved Pa-ta-ling.

på et solidt fundament af bjærgets sten, hvorpå der er bygget to metertykke parallelle mure af mægtige firkantede brændte teglsten;

mellemrummet imellem dem er udfyldt med jord og sten og overfladen dækket af mægtige murstensplader. I en indbyrdes afstand af vel godt 100 skridt er stærke, 40 fod høje tårne eller kasteller indbygget i den: 28 sådanne kan tælles fra en af de nærmeste toppe; deres ydervægge står faste og velbevarede, i det indre, hvor de havde to etager, er i hvert fald de nærmere liggende styrtet sammen eller dog stærkt medtagne. I det hele er muren på dette sted, som jo er så velkendt fra afbildninger, særdeles velbevaret og giver et overordentlig stærkt indtryk af dette kæmpeværk, hvori en stor tids vældige kræfter har været virksomme for at beskytte det flittige, nøjsomme folk mod de angreb, hvorved de så ofte i et kort øjeblik, fuldt af vildskab og blod, berøvedes alle frugter af sit trælsomme, ihærdige arbejde.

Hvad man ser her, er kun den indre befæstningslinie, en lille del af den mur, der på en strækning af omtrent 50 mil i luftlinie i mægtige buer og sving strækker sig langt syd for den ydre linie, der går gennem Kalgan, og som den møder langt øst og vest for dette punkt. Muren ved Pa-ta-ling og dets omgivelser er „Den Store Mur“ for de fleste af dem, der overhovedet får noget af dette underværk at se, og dog kun et ganske lille udsnit af den kolossale helhed; et udsnit ganske vist, der måske mere end de fleste andre kan give et indtryk af det hele arbejdes mægtighed. Og betages man, når man forsøger at forestille sig det, man her har for øje, fortsat over hundreder af mile, af beundring for det kæmpearbejde, som har frembragt dette, så må man på den anden side også på det højeste beundre de vældige kræfter i de rå og barske folkeslag, som tvang det store og mægtige Kina til en så uhyre magtudfoldelse.

Den Store Murs historie kendes endnu kun i hovedtrækkene gennem de forholdsvis mærkværdig sparsomme efterretninger derom, som vi har i den kinesiske historiske literatur; gennem arkæologiske undersøgelser for de ældre partiers vedkommende og for de nyere deles gennem de indskrifter, som sikkert findes i stort tal, hvori der berettes om bygningen af enkelte afsnit, vil det sikkert være muligt at supplere vor nuværende viden derom meget betydeligt, og det store værk vilde nok være en nærmere udforskning værd. Og lige så fragmentarisk er, skønt muren flere gange er berejst i hele sin længde, vort kendskab til dens karakter, dens byggemåde og dens nuværende tilstand i de forskellige afsnit.

I sin nuværende skikkelse begynder den i øst ved Liao-tung-bugten på 40° n. br., 119° 44' ø. l. ved Shan-hai-kuan, hvor den opgives at have været skudt frem helt ud i havet; den ender i vest på 39° 51'

n. br., $98^{\circ} 14'$ ø. l. ved Chia-yü-kuan nær byen Su-chou i provinsen Kansu nordvestspids. I luftlinie er dette en strækning på 1145 engelske mil. Men muren følger ikke denne lige linie: i uregelmæssige slyngninger går den gennem det tildels ret høje bjærgland i provinserne Chihli og Shansi, indtil den når Huang-ho, derpå danner den indenfor denne flods store bue en mod syd rettet spids vinkel gennem Shensi og Kansu, på den vestlige side af den store Huang-ho-bue går den igen først mod sydvest, så, med en stor udbugtning, mod nordvest, her atter fortrinsvis gennem bjærgland. Nær ved 116° ø. l. deler den sig i to grene, en ydre der går over Kalgan og den indre over Nank'ou, der først forenes igen på den anden side af den $112.$ længdegrad, og fra den sydligere gren udgår omtrent i retningen N—S den lange udløber, som adskiller Chihli og Shansi; og langt mod vest, i Kansu, findes to mægtige mursløjfer den ene syd for den anden, der omslutter store dele af denne provins. Således beregnes murens længde af en amerikansk ingeniør, som har berejst den i hele sin udstrækning, til 2400 km, medens en anden amerikaner, der har foretaget den samme rejse, anslår længden til 2550 engelske mil, når alle forgreninger og udløbere medregnes. „Den 10,000 li lange mur“ hedder den på kinesisk, et udtryk der ikke skal tages for bogstaveligt; moderne kinesiske kilder opgiver 5440 li som dens længde. Endda har den været længere endnu, idet Aurel Stein har fundet ruinerne af en fra de to sidste århundreder f. C. stammende sammenhængende vold som dens fortsættelse indtil $93^{\circ} 30'$, vest for Tun-huang; men denne, der yderligere fortsattes i en kæde af bavnearne vestpå til Lop-nor, har næppe været benyttet meget længe og er derfor ikke holdt vedlige eller senere istandsat.

Den Store Mur betegnes endnu i almindelighed som den store kejser Ch'in Shih-huang-ti's værk, skønt det allerede for snart 50 år siden er blevet vist, at dette kun kan siges med meget store forbehold. Shih-huang-ti af dynastiet Ch'in (Tsin) var den mægtige personlighed, fyrste af Ch'in, som i årene 246—221 f. C. underkastede sig og samlede hele Kina, afskaffede lensstatsvæsenet og med hård hånd og ubarmhjertig grusomhed brød med fortidens ikke blot politiske, men også sociale og kulturelle institutioner, en fyrste som derfor har efterladt sig det sletteste minde, og om hvis ondskab og hårdhed folkeoverleveringen har skabt en mængde legender. Det er rigtigt, at han til værn mod „hunnerne“, som han drev langt tilbage, for første gang skabte en sammenhængende befæstningslinie — vistnok en jordvold, ikke en mur — fra havet til et punkt dybt inde i Kansu, der ligger nær ved den 104° ø. l., nær det moderne Min; men det er ikke hans Store Mur, som står der den dag idag. Allerede

så tidligt som ved år 800. f. C. omtales et langt grænseværn mod de nordlige nomader; i det 4.—3. årh. f. C. havde tre af Nordkinas store stater sådanne „store mure“¹⁾ (sikkert også jordvolde); og det var disse, som Shih-huang-ti udbyggede og indbyrdes forbandt; det store værk påbegyndtes 214 og fortsattes under hans efterfølgere, indtil det i 205 var fuldendt. De oplysninger, som de kinesiske historieskrivere giver om både de ældre og den senere mur, er i 1881 samlede af den tyske sinolog O. von Möllendorff i en afhandling, der mærkelig nok synes at være blevet ret ubemærket, skønt dens resultater er både interessante og næppe til at komme udenom. Det fremgår deraf, at dette gamle grænseværn i det store og hele fulgte en ganske anden linie end den senere Store Mur; det er egentlig kun afsnittet omkring Nan-k'ou, der kan antages at være fælles for dem begge. Shih-huang-ti's „limes“ synes ikke at have eksisteret meget længe, og navnlig i det 5. og 6. årh. e. C. har vi da beretninger om en række nyere anlæg, der tilsammen synes at have dannet et værn omtrent af samme beliggenhed som „Den Store Mur“, og det kinesiske konversationslexikon angiver da også, at den nuværende murs forløb svarer til den linie, som den fulgte i T'ang-dynastiets tid (618—906). Efter år 600 hører man ikke mere meget om muren, bl. a. fordi store dele af de egne, den lå i, da i lange perioder var gået tabt for Kina.

Den Store Mur, som den eksisterer nu, stammer i alt væsentligt fra Ming-dynastiets tid (1368—1644), da mongolernes uddrivelse igen havde skabt en truende fare fra nord, og først under dette dynasti blev den det uhyre bygningsværk af brændte sten, som man ser ved Nank'ou. I denne tids historie findes fyldigere oplysninger om dens bygning end fra nogen tidligere periode, og man kan der nogenlunde følge de enkelte afsnits genopståen, der har strakt sig helt ned til omkring år 1600; afsnittet omkring Nan-k'ou stammer fra dynastiets første tid. En nybygning har dette mægtige værk ikke været — oftere tales der ligefrem om restaurering —, men en ombygning i sikkert langt mægtige format end før. Fra Ming-dynastiets tid stammer også den store mængde af bavnstårne, som findes i Pekings omegn, og som hører med til murens befæstningssystem; ligesom de i muren indbyggede tårne tjente de til — om dagen ved røg-, om natten ved ildsignaler — at melde forestående angreb. Hele den lange befæstningslinie har jo selvfølgelig ikke været bemanded, kun vagtposter har været spredt over det hele, medens mandskabet var garnisoneret i et stort

¹⁾ Det var for øvrigt ikke blot på grænsen mod de nordlige barbarer, at der fandtes „store mure“ i Kinas oldtid; f. ex. ved vi om en på grænsen mellem de to store stater Ch'i og Lu i det nuværende Srantung.

antal byer, der, nu vel for de flestes vedkommende i ruiner, findes ved murens fod, virkelige garnisonsbyer hvor der var anlagt agerdyrkende militærkolonier, hvor altså hærenes mandskab var bosat med deres familier og i fredstid selv kunde sørge for i hvert fald en væsentlig del af sit underhold; sådan har det været kinesisk princip fra meget gammel tid.

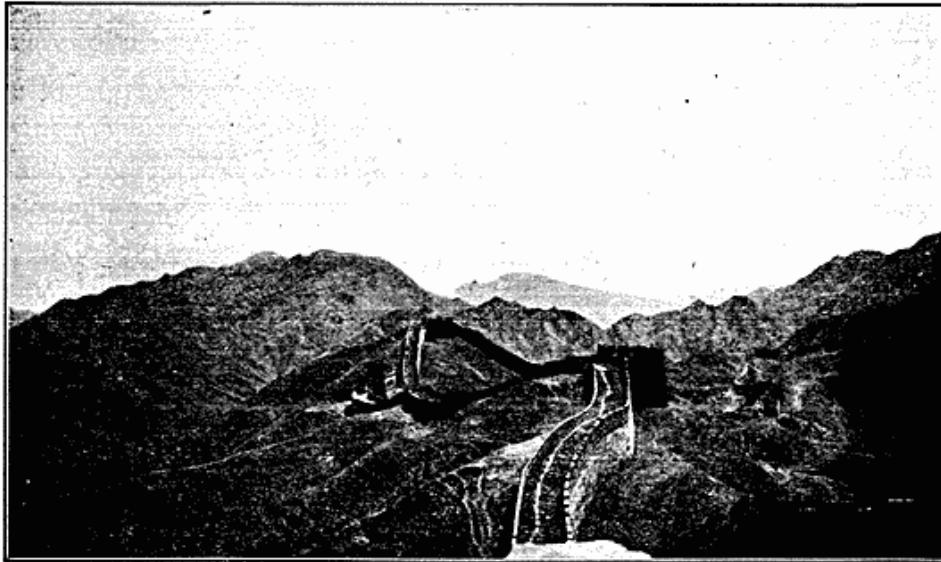

Fig. 4. Parti af Den Store Mur nær Nank'ou-passet.

Således ligger da nu Den Store Mur som et gribende vidnesbyrd om, hvad Kina formåede i store tider, om de vældige kræfter, dets folk kan sætte i bevægelse under en stærk og fast ledelse, og derfor også som et varsel om, hvad det store rige i fremtiden vil kunne skabe, når kræfterne atter samles. Uendelig jammer har den været vidne til, ikke alene i kampens tid: hvad dens og dens forløberes bygning har kostet af menneskeliv og menneskers lykke, derom har vi vidnesbyrd ikke alene i de utallige legender, som overleveres om den i folkemunde, men også i kinesiske digteres værker.

SUMMARY

The above article gives a short description of a trip through the Nank'ou-pass and of its monuments, especially the „Language Arch“ of Chü-yung-kuan, and some details concerning the history of The Great Wall.
